

ТАБИЙ ВА ИС ГАЗИДАН ЗАҲАРЛАНИШДАН ОҒОҲ БЎЛИНГ!

Мамадалимов Азимжон Хасанобоевич

Фарғона давлат университети ҳарбий таълим факултети махсус тайёргарлик
цикли бошлиғи

Хасанов Иброхимжон Анваржон ўғли

Фарғона давлат университети ҳарбий таълим факултети 3-босқич 20.136-
гуруҳ талабаси

АННОТАЦИЯ

Мақолада Ўзбекистон халқини хавфдан ҳимоя қилиш ҳамда аҳолининг ушбу қатламини ис газидан сақланиш бўйича ҳаракатларини тўлиқ қамраб олиш учун замонавий ахборот технологияларидан кенг фойдаланган ҳолда уларга билим бериш ва тушунча ҳосил қилиш каби муҳим вазифалар ҳал қилинади.

Калит сўзлар: ис гази, заҳарланиш, Бахтсиз ҳодиса, иситиш печлари.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются важные задачи защиты населения Узбекистана от опасности и обеспечения его знаниями и пониманием с широким использованием современных информационных технологий с целью полного освещения действий этого слоя населения по избеганию газа.

Ключевые слова: угарный газ, отравление, авария, отопительные печи.

КИРИШ

Бугунги кунда ушбу масалаларни ҳал қилиш учун ривожланган хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганган ҳолда, ҳамда илмий-услубий тавсиялар асосида ишлаб чиқилган ҳаракатлар алгоритмининг дастлабки электрон лойиҳасини мобил иловага жойлаштириш орқали аҳолини барча қатламларини ис газидан сақланиш бўйича фавқулодда вазиятларда ҳаракатланишга сифатли таёрлаш ишларида муҳим восита сифатида хизмат қилади.

2022 йилнинг илк 25 кунда Ўзбекистонда ис гази билан боғлиқ 16 та ҳолат қайд этилган, бунинг оқибатида эса 9 киши заҳарланган ва 28 киши вафот этган. Бахтсиз ҳодисаларга асосан қўлбола ясалган печлардан фойдаланиш, дудбўронларни нотўғри ўрнатиш, ҳаво алмашмайдиган хоналарда кўмир ва ўтин ёқиш сабаб бўлган. Бундай мудҳиш фожияларни олдини олиш мумкин эдику, ахир.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Таҳлилларга кўра, ис газидан заҳарланиш ҳолатларининг аксарияти куйидаги сабабларга кўра юзага келган:

- фуқаролар томонидан газ ва муқобил ёқилғи (кўмир, ўтин ва бошқа) турларидан фойдаланишда хавфсизлик чораларига риоя этмаслик;
- ностандарт (қўлбола ясалган) ёки сертификатга эга бўлмаган иситиш печлари ва анжомларидан фойдаланиш;
- иситиш печларининг дудбўронларини нотўғри ўрнатиш;
- газ ёки бошқа муқобил ёқилғига мослаштирилган иситиш печлари (анжомлари)ни дам олиш (ухлаш) хоналарига олиб кириш;
- ҳаво алмашмайдиган хоналарни иситишда очиқ олов (кўмир ва ўтин чўғлари)дан фойдаланиш;
- ҳавони алмаштирувчи шамоллатиш шахталари ёки туйнукларни беркитиб (тўсиб) қўйиш шулар жумласидан.

Бундан ташқари, ФВВ газ-ҳаво аралашмаси натижасида юзага келган чакнаш, портлаш ҳамда ёнғинлар бўйича таҳлилни келтирди. Улардан:

- 30 фоизи электр ускуналаридан фойдаланиш қоидаларининг бузилиши;
- 23 фоизи очиқ оловдан эҳтиётсизлик билан фойдаланиш;
- 20 фоизи иситиш печларини қуриш ва ишлатиш қоидаларининг бузилиши;
- 9 фоизи болалар шўхлиги оқибатида;
- 8 фоизи чекишдаги эҳтиётсизлик;
- 3 фоизи газ жиҳозларидан фойдаланиш қоидаларининг бузилиши;
- шунингдек, 16 таси ҳаво ва газ аралашмасининг чакнашидан содир бўлган.

Келтирилишича, айнан қиш мавсумида ўртача ҳар 3 та ёнғиннинг биттаси иситиш мосламаларидан нотўғри фойдаланиш ёки носоз ва ностандарт иситиш мосламаларининг ишлатилишидан келиб чиққан.

Қишнинг совуқ кунларида фуқаролар уйларида иситиш мақсадида табиий газ ёки турли хилдаги ёқилғи маҳсулотларидан фойдаланишади. Ёқилғи маҳсулотлари ичида бошқаларига нисбатан ҳавфлироқ бўлгани, бу-табиий газ ҳисобланади. Табиий газнинг тўлиқ ёнмаслиги оқибатида ҳосил бўладиган ис газининг салбий таъсири, хонадонлар иситиш тизимларига табиий газ уланишида меъёрий талабларга риоя этилмаслиги, табиий газдан фойдаланишда техника хавфсизлиги қоидаларига риоя қилинмаслиги, иситиш учун мўлжалланган печкалар ҳамда мўриларида соз ҳолатда эмаслиги, яхши тозаланмаганлиги, газ оқимининг бехосдан узилиб қолиши, хона ичида газ

тўпланиши, газни ёқиб қаровсиз қолдириш, иситиш тизимларига газни улашда хавфсизлик қоидаларига риоя қилмаслик оқибатида портлаш, ёнғин содир бўлиши ҳамда табиий ва ис газларидан захарланиш ҳолатлари билан боғлиқ фавқулодда вазиятлар кузатилиши мумкин.

Газ, электр таъминоти корхоналари билан ҳамкорликда электр, газ ускуналарининг созлиги текширилиб, нотўғри фойдаланиш ҳолатларига чек қўйилмоқда.

Ис гази (СО) рангсиз, хидсиз, корхона шароитида энг кўп учрайдиган захарли бирикма. Ёқилғи чала ёнса, ўша жойларда ис гази ҳосил бўлади. Тутун таркибида 3%гача, ишланган газда 13% гача, портловчи газлар таркибида 50 дан 60% гача ис гази фақат саноат корхоналари ишчиларига эмас, балки корхона ёнида жойлашган аҳоли пункти фуқаролари ва бошқаларга ҳам таъсир кўрсатиши мумкин.

Ис гази-хонадонларимизда фойдаланиладиган табиий газнинг тўлиқ ёнмаслиги, кўмир ва органик моддаларнинг чала ёнишидан ҳосил бўладиган газдир. Ис гази инсон организмнинг нафас йўллари ва нафас аъзоларига кучли таъсир қилади, нафас йўллари орқали организмни, хусусан марказий асаб тизимини зарарлайди. Ис газининг асосий хавфли томони шундаки, у ўпка орқали қон ҳужайраларига тез кириб олиб, унда мавжуд бўлган кислород ўрнини эгаллайди. Бунинг натижасида организмда кислород очлиги келиб чиқади.

ХУЛОСА

Ис газидан қатор органик моддалар синтез қилувчи корхоналарда, гаражларда вентиляция ёмон бўлганда, янги бўялган шамоллатилмайдиган хоналарда шунингдек, уй шароитларида табиий газ ёниб турганда ва печка билан иситиладиган уйларда, печка қопқоғи ўз вақтида ёпилмаганда инсон захарланиб қолиш мумкин. Захарланган кишини зудлик билан тоза ҳавога олиб чиқиб, нашатир спирти хидлатиш керак, кўкракни уқалаб, грелка қўйиб, танани иситиш тавсия этилади. Ичимлик сифатида аччиқ қайноқ чой, кофе ёки қатиқ бериш, нафас олиш ва томир уришини кузатиш, зарур бўлса сунъий нафас олдириш лозим ва тез тиббий ёрдам чақириб зарур.

REFERENCES

1. Мамажонов, Р. А., & Ахунов, И. И. (2020). ҲАРБИЙ-ВАТАНПАРВАРЛИК ТАРБИЯСИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ, КИНО, ТЕАТР ВА ТАСВИРИЙ САНЪАТНИНГ АҲАМИЯТИ. *Интернаука*, (22-3), 64-66.

-
2. Ilkhom, A., Rakhmiddin, M., Ugli, K., Nurmukhammad, K., Ugli, K., & Kuyoshbek, Y. (2021). Factors of Educating Young People in the Spirit of Patriotism. *International Journal of Human Computing Studies*, 3(4), 10-12.
 3. Kattakulovna, T. S. (2022, April). SCIENTIFIC DISCUSSIONS AS AN INNOVATIVE METHOD OF COGNITION. In Conference Zone (pp. 116-117).
 4. Xoshimovich, A. B., Musajonovich, X., & Ibragimovich, A. I. (2022). About 5 Initiatives Approved by the President. *Zien Journal of Social Sciences and Humanities*, 8, 3-5.